

*Araştırma/Research Article***Doğum Sonrası Fonksiyonel Durum Envanterinin Geçerlilik Güvenilirlik Çalışması****Sevgi Özkan*¹, Ümran Sevil²**¹*Pamukkale Üniv. Sağlık Hizmetleri MYO, ²Ege Üniv. HYO Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği ABD.***Sevgi Özkan, PA.Ü Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Murat Dede Mah. Şehit Albay Karaoğlu Cad., No:34, Denizli.Tel: 533.6125588. E-mail: sozkan@pamukkale.edu.tr**Bu araştırma 20-23 Nisan 2005 tarihinde, Ankara'da 4. Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.****Kor Hek 2007; 6 (3): 199-208***

Özet: Bu araştırma, Doğum Sonu Fonksiyonel Durum Envanteri'nin (ISFAC) Türk kadınları için geçerlik ve güvenilirliğini ölçmek üzere planlanmıştır. Denizli İl Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı toplam 21 sağlık ocağı arasından, yöre halkının sosyo-ekonomik düzeyleri göz önünde bulundurularak basit rastgele örneklem yöntemi kullanılarak seçilen üç farklı sağlık ocağına kayıtlı 191 doğum yapmış kadın, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak; annelerinin sosyo-demografik ve diğer değişkenlerin özelliklerini belirleyen soru formu ve Doğum Sonrası Fonksiyonel Durum Envanteri kullanılmıştır. Cronbach's Alpha iç tutarlılık güvenilirliği ev içi faaliyetlerde 0.83, sosyal ve toplumsal faaliyetlerde 0.66, bebek bakım sorumluluklarında 0.68, öz bakım faaliyetlerinde 0.53, mesleki faaliyetlerde 0.67, toplam IFSAC katsayısı ise 0.75 olarak bulunmuştur. Madde-ölçek arasındaki ortalama korelasyon 0.28- 0.54 arasında iken, ölçek- toplam ISFAC puanları arasındaki korelasyon 0.22 - 0.79 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği toplam IFSAC puanı için 0.99, ölçekler için 0.91 ile 0.99 arasında belirlenmiştir. Ölçekler arası korelasyon oranlarının ise -0.13 ile 0.58 arasında değiştiği saptanmıştır. Evlilik süreleri, doğum sayıları, sosyal destek alma durumları, yaşadıkları yer, gebeliklerini planlama durumları, bebeklerini besleme metotları ile doğum sonrası fonksiyonel durumları arasında ilişki belirlenmiştir. Ayrıca içinde bulunulan doğum sonrası hafta sayısı arttıkça kadınların fonksiyonel durumlarında da artış belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; Doğum sonrası fonksiyonel durum envanterinin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde doğum sonrası fonksiyonel durumun tanılanması ve fonksiyonel durumu etkileyen faktörlerin belirlenmesi, kadınlara bütüncül yaklaşımla bakım verilmesine ve doğum sonrası döneme adaptasyonlarına olanak sağlayacaktır.

Anahtar sözcükler: doğum sonrası fonksiyonel durum envanteri, annelik, doğum sonrası dönem

The Study of Validity and Reliability of Inventory of Functional Status After Childbirth

Abstract: This study of Inventory of Functional Status After Childbirth (IFSAC) was planned to measure its validity and reliability in Turkish women. The study was carried out on women registered at 21 Health Clinics associated with The Denizli Health Department. The clinics used in the study were divided into 3 socioeconomic levels, ie, low, middle and high. These classifications were made by evaluating the local residents' socioeconomic levels using the randomly chosen statistics technique. After dividing the clinics according to this criteria, 3 different clinics were selected as subjects for the study. The 191 women formed the sample of the study. Inventory of Functional Status After Childbirth and questionnaire which determined the sociodemographic characteristic and other variables of the women had been excluded in order to obtain data. Cronbach's alpha internal consistency reliability coefficients ranged 0.83 for Household Activities, 0.66 for Social and Community Activities, 0.68 for Infant Care Responsibilities, 0.53 for Self-Care Activities, 0.67 for Occupational Activities, 0.75 for total IFSAC. Average correlations for the sub-scala item to subscale total scores ranged from 0.28 to 0.54 while subscale to total IFSAC score correlations ranged from 0.22 to 0.79. Test-retest reliability coefficients ranged from 0.91 to 0.99 and the total IFSAC score was 0.99. IFSAC subscale correlations ranged from -0.13 to 0.58. The relationship between the women's length of marriage, the number of and births, the amount of social support received, their age and place of delivery, infant feeding methods and after childbirth functional status was established. It was also determined that as the number of postpartum weeks increased the women became more functional. According to results, The validity and reliability of IFSAC has been determined. Midwives, nurses and other health professionals may use the IFSAC to assess functional status following childbirth. Establishing the factors that determine the functional levels and assessing the functional situation after childbirth in our country will enable women to receive holistic treatments and postpartum adaptation.

Key words: inventory of functional status after childbirth, motherhood, postpartum period

GİRİŞ

Lohusalık, doğumun sonlanmasıyla başlayan ve gebelikte meydana gelen anatomik ve fizyolojik değişikliklerin ortaya çıktığı bir süreçtir. Gebelikte ortaya çıkan değişikliklerin geri dönmesi için, ortalama altı hafta süre gerektiği kabul edilmektedir. Literatürde, lohusalık döneminde üreme organlarına ilişkin iyileşme geniş olarak ele alınmakta ebebeynliğe geçiş süreci, artan sorumluluklar, yorgunluk, eş ile ilişkilerde ortaya çıkan değişiklikler, gebelik öncesi sosyal toplumsal ve mesleki faaliyetlere başlama konularına yer verilmemektedir (1-4).

Yapılan bazı çalışmalarda, anneler doğum sonrası dönemi, hem kendilerinde hem de ailede büyük sorunlara yola açan bir süreç olarak belirtmişlerdir. Doğumdan sonraki ilk haftalarda anneler yeni ama normal yaşantılarında karşılaştıkları zorluklardan farklı, karmaşık sorunlarla karşılaşır. Bazı kadınlar için anneliğe geçiş daha kolayken, bazıları için bu deneyim kabus olabilmektedir. Birçok kadın için annelik, kendi kişisel kimliği üzerinde önemli etkileri olan bir yaşam olayı olarak görülmektedir. Bazı kadınlar için de anne olma, yenidoğan bakımının neden olduğu özgürlük kısıtlaması ve sosyal izolasyonu simgelemektedir. Özellikle annelerin doğum öncesi fonksiyonel durumlarına geri dönüşleri, fizyolojik iyileşmeden daha uzun zaman almaktadır (4,5).

Doğum sonrası fonksiyonel statü “annenin bebeğinin bakım sorumluluğunu, kendi öz bakımını, ev işlerini, sosyal ve toplumsal ve mesleki aktiviteleri üstlenmeye hazır olması” şeklinde tanımlanmaktadır. Doğum sonrası dönemdeki iyileşme sürecinin tanınması geleneksel olarak üreme organlarının iyileşmesi ve fizyolojik uyuma odaklanmıştır. Postpartum dönemde iyileşmenin, sosyal ve psikolojik yönüne çok az dikkat çekilmiştir (5). Kadınların doğumu takip eden altı ay içerisinde, fonksiyonel durumda önemli gelişmeler göstermelerine karşın, fonksiyonel duruma tamamen kavuşmadıkları saptanmıştır. Bu sonuçlar kadınların annelik rolüne yeterince hazırlanmaması ile ilişkilendirilmiştir (5-7).

Fawcett ve Tulman doğum sonrası fonksiyonel durum ve iyileşmenin sosyal boyutunu tanılamak için doğum sonrası fonksiyonel durum envanterini (IFSAC; Inventory of Functional Status After Childbirth) geliştirmişlerdir. Bu envanter Roy'un adaptasyon modelinin rol fonksiyon modelinden oluşturulmuştur. Roy fonksiyon modeli, sosyal olarak keskinleşmiş rollerin uygulanması ile ilgilidir. IFSAC doğumu sonrası fonksiyonel durumu ölçecek şekilde düzenlenmiş ve özellikle doğum sonrası dönemde

birinci, ikinci ve üçüncü derece rollerin değerlendirilmesine izin veren tek araçtır. Bu gereç sayesinde ölçülen roller yaşa, gelişim safhasına, cinsiyete dayanmakta ve çoğu zaman kültürel açıdan ifade edilmektedir (5,8).

Türk toplumunda kadınların, doğumdan sonraki fonksiyonel iyileşme durumlarını belirlemek için yapılan çok az çalışma vardır (9). Hatta Amerikalı olmayan toplumlarda IFSAC in geçerliliği ve güvenilirliği hakkında çok az şey bilinmektedir (5,7,10). IFSAC'ın Türk kültürüne/toplumuna uyarlamasının yani geçerlilik ve güvenilirliğinin yapılarak, uygulanabilir ve kullanılabilir olduğunun belirlenmesi amaçlanan araştırmamızda, doğum sonrası fonksiyonel durumla ilgili bilgi eksikliğini gidermede önemli katkılar sağlanacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Bilimsel Etik Kurulundan ve Denizli İl Sağlık Müdürlüğünden resmi izin alındıktan sonra 1 Şubat 2003/1 Şubat 2004 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Denizli İli Sağlık Müdürlüğüne Bağlı merkez 21 adet sağlık ocağına kayıtlı kadınlar oluşturmuştur. Yöre halkının sosyoekonomik düzeyleri Sağlık Ocakları Şubesi verilerine göre guruplandırılmış ve basit tesadüfi örneklem tekniği ile kullanılarak iki, üç ve dokuz numaralı sağlık ocağı bölgesi araştırma kapsamına alınmıştır. Örneklem sayısı her bir maddenin en az üç katı olacak şekilde ve tüm sosyoekonomik düzeyleri temsil edecek şekilde belirlenmiştir. Örneklem basit tesadüfi örneklem tekniği kullanılarak, düşük sosyo-ekonomik düzeyden en az 36, orta sosyo-ekonomik düzeyden en az 36 ve yüksek sosyo-ekonomik düzeyden en az 36 olmak üzere toplam 112 doğum sonrası kadından oluşması planlanmış, araştırma sonunda ise 191 kadına ulaşılmıştır (5,11).

Örneklem kapsamına; Anne bebek izlem formları dikkate alınarak 15-49 yaş arasında, miadında vajinal doğum yapan, doğum sonrası 6 ile 10. haftalık dönemde bulunan, bebeklerinde ya da kendilerinde zeka geriliği, kronik bir hastalık ya da sakatlık bulunmayan ve ruh sağlığı yerinde olan, çalışmaya katılmada gönüllülük esas olduğu için araştırmanın amacı açıklandıktan sonra katılmada istekli olan kadınlar alınmıştır (3).

Veri Toplama Aracının Hazırlanması:

IFSAC'ın Türk kadınlarına uygunluğunu belirlemek için yapılan geçerlik ve güvenilirlik

çalışmasında literatürler doğrultusunda izlenen sıra aşağıda belirtilmiştir; (12,13).

1. Araştırmada önce dil geçerliliğine yönelik çalışmalar yapılmıştır. İlk olarak ölçeğin İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi, iyi derecede İngilizce bilen üç uzmana, birbirinden bağımsız olarak yaptırılmıştır. Bu üç kişiden bağımsız bir kişi, bu üç Türkçe çeviriden ortak bir Türkçe metin oluşturmuştur.

2. Daha sonra oluşturulan bu metnin, Türkçe dil ve anlam uygunluğunu belirlemek ve aynı zamanda kavramda eşdeğerlik (aynı anlamın kültüre uygun farklı sözcük ve tümcelerle anlatılabilirliği) açısından değerlendirilmek üzere beş uzman görüşü alınmıştır. Öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıp Türkçe metnin son hali oluşturulmuştur.

3. Bu aşamadan sonra Türkçeye çeviren ölçek geri çeviri yöntemi kullanılarak, Türkçe ve İngilizce'yi iyi derecede bilen üç kişi tarafından İngilizce'ye çevirisi yapılmıştır. Bunlardan bağımsız dördüncü kişi tarafından ortak İngilizce metin tekrar oluşturulmuştur. Ölçeğe son şekli verildikten sonra, oluşturulan ortak İngilizce ölçek, orijinal ölçeği geliştiren yazara gönderilmiş ve uygulanabilirliği konusunda izin alınmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak; annelerin sosyo-demografik ve diğer değişkenlerin özelliklerini belirleyen soru formu ve Doğum Sonrası Fonksiyonel Durum Envanteri'nden yararlanılmıştır.

Doğum Sonrası Fonksiyonel Durum Envanteri

IFSAC, doğum sonu iyileşmeyi saptamak için fonksiyonel statünün beş boyutunu içine alan beş alt ölçekten ve dördümlük likert tipi 36 maddeden oluşmuştur. Bu beş alt ölçek ev içi faaliyetler, Sosyal ve toplumsal faaliyetler, Bebek bakımı sorumlulukları, Öz bakım faaliyetleri, Mesleki faaliyetlerdir. Soru formu aynı zamanda yorumlar için boşluk da içermektedir (5).

Ev içi aktiviteleri alt ölçeği (12 maddeli), anneye bebek doğmadan önce ne gibi ev işleri yaptığını ve bebek doğduktan sonra bu aktiviteleri ne derece tekrar üstlendiğini belirtmesini ister.

Sosyal ve toplumsal aktiviteleri alt ölçeği (6 maddeli), anneye bebek doğmadan önce ne gibi sosyal ve toplumsal faaliyetlerde bulunduğunu ve bebek doğduktan sonra bu aktiviteleri ne derece tekrar üstlendiğini belirtmesini ister.

Bebek bakım sorumlulukları alt ölçeği (6 maddeli), anneden bebek bakım sorumluluklarının arzu edilen kısmını üstlenme derecesini değerlendirmesini ister.

Öz bakım aktiviteleri alt ölçeği (8 maddeli), anneye geçen hafta veya iki hafta içinde yerine

getirdiği öz bakım aktivitelerinin miktarını derecelendirmesini ister.

Mesleki aktiviteler alt ölçeği (4 maddeli), hali hazırda bir iş sahibi olan annelere geçen hafta ve son iki hafta içinde işin nasıl olduğunu değerlendirmesini ister (5).

Fawcett ve arkadaşları Doğum Sonrası Fonksiyonel Statü Envanterini, Roy'un adaptasyon kuramından geliştirmişler ve daha önce geliştirilen iki ölçeğe (Form Q; doğum yapmadan önce hangi aktivitelerin yapılmış olduğunu saptayacak bir form ve Form MQ; bebek bakımı sorumluluğu, ev aktiviteleri, sosyal ve toplumsal aktiviteler ölçekmek için düzenlenmiş) dayandırmışlardır (5,8).

IFSAC-MQ ye verilen yanıtlar ve geriye dönük araştırma için toplanan demografik bilgiler, IFSAC'ın geliştirilmesine yol açmıştır. IFSAC-MQ'nin maddeleri arındırılmış, öz bakım aktiviteleri ve mesleki aktiviteler alt ölçekleri şeklinde düzenlenmiş başka maddeler eklenmiştir. Doğum sonrası fonksiyonel statü envanteri Roy'un adaptasyon modelinin rol fonksiyonunu işler hale getirmek amacıyla geliştirilmiştir (5,6). Doğum sonrası fonksiyonel durum envanteri, doğum sonu dönemde birincil, ikincil ve üçüncül rollerin tanımlanmasını sağlamaktadır. Bu envanter kadınların rolü hakkındaki duygularını ölçmemektedir (Örneğin: rol çatışması, belirsizliği yada sorumlulukların fazlalığı gibi). Rol fonksiyon durumunun tanımlanması ile sınırlandırılmıştır (5).

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 10.0 programı kullanılmıştır.

Puanlama

36 IFSAC maddesi, 4 puanlı ölçekler üzerinde değerlendirilmiştir. Bazı maddeler puanların yorumlanmasında tutarlılık olması için tersine kodlandırılmıştır. Puan hesaplamalarında bazı kadınların kodlamadığı maddeler için "uygulanamaz" kodu kullanılmıştır (5,11).

IFSAC'ın tüm maddelerinde bütün kadınlar yer almadıklarından, her bir alt ölçek ve toplam puan için ortalama puanlar hesaplanmıştır. Örneğin, Ev İçi Aktiviteleri alt ölçeği maddesi olan, "evcil hayvanlara bakmak", doğumdan önce olağan bir aktivite değilse, o zaman bu madde kadınlar tarafından yanıtlanmamış ve puanlamaya dahil edilmemiştir. Yani bir alt ölçek ortalaması, yanıtlanmış alt ölçekteki tüm maddelerin puanlarının toplanması ve yanıtlanan madde sayısına bölünmesiyle saptanmıştır. Toplam IFSAC puanı, yanıtlanmış bütün maddeler kullanılarak, aynı şekilde belirlenmiştir. IFSAC'ın her bir sorusu 4 puan üzerinden (1den 4'e doğru) değerlendirilmektedir.

Yüksek puanlar yüksek fonksiyonel durumu göstermektedir (5,11).

İç tutarlılık güvenilirliği

Cronbach Alfa tekniği, likert tipi ölçeklerin güvenilirliğinin sınanmasında sık kullanılan ve ölçme aracı içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının bir ölçüsüdür (14). Cronbach Alfa katsayısı 0.0 ile 1.00 arasında değişim gösterir ve 1'e ne kadar yakınsa o kadar güvenilir olduğu düşünülür. Bazı kadınların yer almadığı maddeler için "uygulanamaz" kodu kullanılarak tüm IFSAC maddeleri için Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirliği hesaplanmıştır (5,11,13).

Cronbach alfa hesaplanırken "uygulanamaz" kodu kullanıldığı için, iç tutarlılık güvenilirliği de daha sonra alt ölçek madde puanının, alt ölçek toplam puanı ile ilişkilendirilerek saptanmıştır. Bu analizde "uygulanamaz" kodu hariç tutulmuştur. Her bir alt ölçek için, ortalama korelasyon Fisher'in z-transformasyonu kullanılarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık güvenilirliği, her bir alt ölçek puanının, toplam IFSAC puanı ile ilişkilendirilmesi yoluyla tekrar değerlendirilmiştir. Analizde "uygulanamaz" kodu tekrar hariç tutulmuştur (5,13).

Ev içi faaliyetler alt ölçeğindeki bütün maddeleri 68 kişi, sosyal ve toplumsal faaliyetler alt ölçeğindeki bütün maddeleri 61 kişi, bebek bakım sorumlulukları ve öz bakım faaliyetleri alt ölçeğindeki bütün maddeleri ise araştırmaya katılan kadınların hepsi (191), mesleki faaliyetler alt ölçeğini çalışmaya başlayan 27 kişi yanıtlamışlardır.

Test-tekrar test güvenilirliği: Test-tekrar test güvenilirliği, toplam örnekten (n=191) alınmış 20 kişilik bir alt örnekte hesaplanmıştır. Test- tekrar test verilerinin analizinde Spearman Momentler Çarpımı kullanılmıştır (5,11).

Yapı Geçerliliği: IFSAC'ın alt ölçek yapısının incelenmesi yoluyla yapı geçerliliğinin tekrar bir

değerlendirmesi yapılmıştır. Doğumdan sonra fonksiyonel statü ifadesi, bu kavramın beş boyutunu (bebek bakımı sorumlulukları, öz bakım aktiviteleri, ev içi aktiviteler, sosyal ve toplumsal aktiviteler, ve mesleki aktiviteler) kapsadığını göstermektedir. Doğumu takip eden fonksiyonel statünün kuramsal çok boyutluluğu, IFSAC'ın alt ölçekleri arasındaki korelasyonların hesaplanması yoluyla deneysel olarak test edilmiştir (5,11,13).

Sosyo-demografik ve diğer değişkenlerin analizinde frekans, ortalama, standart sapma hesapları yapılmış, karşılaştırmalı tablolarda bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü Anova testleri kullanılmıştır (15,16).

BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik verileri incelendiğinde, yaş ortalamasının 26.32±4.95, %44.5'inin ilköğretim mezunu, %68.1'inin ev hanımı, %51.8'inin gelir giderinin eşit, %81.2'sinin sosyal güvencesinin olduğu, %50.3'ünün 1-3 yıldır evli, %53.4'ünün ise ilk doğumlarını yaptıkları belirlenmiştir.

Tablo 1'de Doğum Sonu Fonksiyonel Durum Envanterinin iç tutarlılık güvenilirliği sonuçları verilmiştir. Cronbach Alpha katsayısı, ev içi faaliyetlerde 0.83, sosyal ve toplumsal faaliyetlerde 0.66, bebek bakım sorumluluklarında 0.68, özbakım faaliyetlerinde 0.53, mesleki faaliyetlerde 0.67, Toplam IFSAC'da ise 0.75 olarak bulunmuştur.

Madde- alt ölçek arasındaki ortalama korelasyon öz bakım aktiviteleri alt ölçeğinde 0.28'den ev içi faaliyetler alt ölçeğinde 0.54 kadar uzanmaktadır.

Alt ölçek- toplam IFSAC puanları arasındaki korelasyon, özbakım faaliyetleri alt ölçeğinde 0.22 iken, sosyal ve toplumsal faaliyetler alt ölçeğinde 0.79 olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Doğum Sonrası Fonksiyonel Durum Envanterinin İç Tutarlılık Güvenilirlik Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçek	Cronbach Alpha	İç Tutarlılık Güvenilirliği		
		Madde ile alt ölçek*	Toplam ile alt ölçek	Test-tekrar test
Ev içi faaliyetler	0,83	0,54	0,76	0,99
Sosyal ve toplumsal faaliyetler	0,66	0,46	0,79	0,99
Bebek bakım sorumlulukları	0,68	0,50	0,33	0,91
Özbakım faaliyetleri	0,53	0,28	0,22	0,95
Mesleki faaliyetler	0,67	0,49	0,63	0,93
Toplam IFSAC	0,75			0,99

* Ortalama korelasyon Fisher'in z- transformasyonu kullanılarak hesaplandı.

Tablo 2. Doğum Sonrası Fonksiyonel Durum Envanterinin Alt Ölçek Korelasyonlarının Dağılımının Karşılaştırılması

	Sosyal ve Toplumsal Faaliyetler	Bebek bakım Sorumlulukları	Özbakım Faaliyetleri	Mesleki Faaliyetleri
Ev içi faaliyetler	r = 0,32 p = 0,00 n = 191	r = 0,16 p = 0,02 n = 191	r = 0,58 p = 0,42 n = 54	r = 0,28 p = 0,15 n = 27
Sosyal ve toplumsal faaliyetler		r = 0,50 p = 0,49 n = 191	r = 0,07 p = 0,92 n = 191	r = 0,46 p = 0,01 n = 27
Bebek bakım sorumlulukları			r = -0,02 p = 0,77 n = 191	r = -0,13 p = 0,49 n = 27
Özbakım faaliyetleri				r = -0,002 p = 0,99 n = 27

Dört ile yedi günlük bir dönemde 20 kadından oluşan bir örnek kullanılarak test-tekrar test güvenilirliği toplam IFSAC puanı için 0.99, ölçekler için 0.91 ile 0.99 arasında belirlenmiştir.

Tablo 2'de Doğum Sonrası Fonksiyonel Durum Envanterinin alt ölçek korelasyonları verilmiştir. Korelasyon katsayıları -0.13 ile 0.58 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Tablo 3. Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Doğum Sonrası Fonksiyonel Durumlarının Ortalamalarının Dağılımı

Değişkenler (N)	Ev içi faaliyetler Ort ± ss	Sosyal ve toplumsal faaliyetler Ort ± ss	Bebek bakım faaliyetleri Ort ± ss	Özbakım faaliyetleri Ort ± ss	Mesleki faaliyetler Ort ± ss	Toplam İFSAC Ort ± ss
Eğitim^a						
Ortaokul ve altı (103)	2,38 ± 0,50	1,84 ± 0,58	3,85 ± 0,23	3,58 ± 0,21	2,80 ± 0,28	2,91 ± 0,24
Lise ve üstü (88)	2,41 ± 0,57	1,94 ± 0,66	3,80 ± 0,26	3,53 ± 0,25	2,99 ± 0,48	2,93 ± 0,28
p değeri	> 0,05	> 0,05	> 0,05	> 0,05	> 0,05	> 0,05
Evlilik süresi^a						
1-3yıl (96)	2,34 ± 0,56	1,96 ± 0,63	3,78 ± 0,25	3,55 ± 0,24	3,00 ± 0,41	2,91 ± 0,27
4 yıl ve üstü (95)	2,45 ± 0,50	1,81 ± 0,60	3,88 ± 0,23	3,56 ± 0,22	2,93 ± 0,51	2,92 ± 0,25
p değeri	> 0,05	> 0,05	=0,01	> 0,05	> 0,05	> 0,05
Yerleşim bölgesi^b						
Düşük (63)	2,30 ± 0,59	1,93 ± 0,65	3,85 ± 0,21	3,57 ± 0,22	2,93 ± 0,11	2,38 ± 0,28
Yüksek (59)	2,54 ± 0,57	2,02 ± 0,61	3,80 ± 0,30	3,52 ± 0,28	3,04 ± 0,4922,	2,57 ± 0,31
Orta (69)	2,36 ± 0,41	1,72 ± 0,58	3,83 ± 0,22	3,57 ± 0,19	87 ± 0,49	2,41 ± 0,28
p değeri	=0,032	=0,02	> 0,05	> 0,05	> 0,05	=0,001

a: Bağımsız gruplarda t testi

b: Tek yönlü Anova testi

Tablo 4. Kadınların Gebelik, Doğum ve Doğum Sonu Öykülerine Göre Doğum Sonrası Fonksiyonel Durumlarının Ortalamalarının Dağılımı

Değişkenler (N)	Ev içi faaliyetler	Sosyal ve toplumsal faaliyetler	Bebek bakım faaliyetleri	Özbakım faaliyetleri	Mesleki faaliyetler*	Toplam İFSAC
	Ort ± ss	Ort ± ss	Ort ± ss	Ort ± ss	Ort ± ss	Ort ± ss
Doğum haftası^b						
Doğum sonrası 6-7hf (52)	2,29±0,54	1,73±0,69	3,83±0,23	3,56±0,20	2,96±0,26	2,85±0,28
Doğum sonrası 8, hf (50)	2,39±0,59	1,89±0,59	3,81±0,25	3,52±0,26	3,00±0,20	2,90±0,26
Doğum sonrası 9-10hf (89)	2,46±0,50	1,97±0,58	3,84±0,25	3,57±0,22	2,95±0,56	2,96±0,24
p değeri	> 0,05	> 0,05	> 0,05	> 0,05	> 0,05	=0,05
Canlı doğum sayısı^a						
1 doğum (102)	2,33±0,57	1,95±0,63	3,79±0,25	3,54±0,25	3,04±0,41	2,91±0,27
≥2 doğum (89)	2,47±0,48	1,80±0,60	3,87±0,23	3,54±0,25	2,87±0,51	2,93±0,25
p değeri	> 0,05	> 0,05	=0,028	> 0,05	> 0,05	> 0,05
Bebek bakımında Destek alma^a						
Alanlar (80)	2,32±0,62	1,91±0,65	3,74±0,31	3,57±0,23	3,00±0,47	2,89±0,30
Almayanlar (111)	2,45±0,46	1,86±0,60	3,89±0,16	3,54±0,23	2,80±0,40	2,94±0,22
p değeri	> 0,05	> 0,05	=0,001	> 0,05	> 0,05	> 0,05
Ev işyerinde yardım alma^a						
Alanlar (66)	2,26±0,63	1,85±0,68	3,73±0,35	3,58±0,23	3,04±0,50	2,86± 0,32
Almayanlar (125)	2,46±0,46	1,90±0,59	3,88±0,15	3,54±0,23	2,82±0,37	2,95± 0,22
p değeri	=0,028	> 0,05	=0,002	> 0,05	> 0,05	=0,04
Bebeklerini besleme metodu^b						
Anne sütü (138)	2,38±0,53	1,86±0,64	3,86±0,18	3,55±0,22	2,94±0,50	2,91±0,26
Biberon (13)	2,39±0,67	2,06±0,54	3,69±0,42	3,55±0,23	2,80± -	2,93±0,33
Karışık (40)	2,44±0,50	1,92±0,57	3,76±0,33	3,57±0,25	3,00±0,43	2,93±0,23
p değeri	> 0,05	> 0,05	=0,006	> 0,05	> 0,05	> 0,05
Gebelikleri planlama^a						
Planlanmış (146)	2,42±0,55	1,96±0,62	3,84±0,21	3,55±0,23	2,97±0,47	2,95±0,25
Planlanmamış (42)	2,30±0,48	1,63±0,57	3,78±0,34	3,57±0,20	2,90±0,47	2,82±0,26
p değeri	> 0,05	=0,003	> 0,05	> 0,05	> 0,05	= 0,007

a: Bağımsız gruplarda t testi

b: Tek yönlü Anova testi

Ev içi faaliyetler ile sosyal ve toplumsal faaliyetler arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (p=0.00). Aynı şekilde ev içi faaliyetler ile bebek bakım sorumlulukları arasındaki ilişki de anlamlı bulunmuştur. Sosyal ve toplumsal faaliyetler ile mesleki faaliyetler karşılaştırıldığında da anlamlı bir ilişki saptanmıştır (p=0.01). Diğer alt ölçekler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (p> 0.05).

Kadınların eğitim durumları ile doğum sonrası fonksiyonel durum puan ortalamaları incelendiğinde (Tablo 3), anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir

(p>0.05).

Dört yıl ve üstü evlilik süresinde olan kadınların bebek bakım sorumlulukları puan ortalamaları, daha yüksek bulunmuştur (p=0.01) (Tablo 3).

Kadınların yaşadıkları yerleşim bölgelerine göre fonksiyonel durum puan ortalamaları incelendiğinde (Tablo 3); yüksek yerleşim bölgesinde yaşayan kadınların, ev içi faaliyet puanı (p=0.032), sosyal ve toplumsal faaliyet puanı (p=0.02) ile toplam İFSAC puanının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p=0.001).

Kadınların içinde buldukları doğum sonrası haftalarla toplam IFSAC puanı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p=0.05$) (Tablo 4). Yapılan ileri analizde içinde bulunulan doğum sonrası hafta sayısı arttıkça kadınların fonksiyonel durumlarında artış belirlenmiştir ($p=0.04$).

Kadınların canlı doğum sayılarına göre doğum sonrası fonksiyonel durum puan ortalamaları incelendiğinde ise (Tablo 4) iki ve daha çok canlı doğum yapan kadınların, bebek bakım sorumlulukları puanı yüksek bulunmuştur ($p=0.028$).

Bebek bakımında destek alan kadınların bebek bakım sorumlulukları puan ortalamaları, (Tablo 4), almayanlara göre daha düşük bulunmuştur ($p=0.000$).

Ev işlerinde destek alan kadınların ev içi faaliyetler puan ortalamalarının, almayanlara göre düşük olduğu belirlenmiştir ($p=0.028$) (Tablo 4). Ayrıca ev işlerinde destek alma ile toplam IFSAC ($p=0.04$) ve bebek bakım sorumlulukları puan ortalamaları ($p=0.002$) arasındaki fark da anlamlı bulunmuştur.

Kadınların bebeklerini besleme metodları ile doğum sonrası fonksiyonel durumları arasındaki ilişki incelendiğinde; bebek bakım sorumlulukları alt ölçeğinde anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p=0.006$) (Tablo 4). Yapılan ileri analizde bebeklerini anne sütü ile besleyen kadınların fonksiyonel durum puan ortalamalarının, bebeklerini biberon ($p=0.034$) veya karışık ($p=0.041$) şekilde besleyen kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gebeliklerini planlamış kadınların, sosyal ve toplumsal faaliyetler puanları ($p=0.003$) ve toplam IFSAC puanları ($p=0.007$), gebeliklerini planlamamış ama sonradan isteyerek doğum yapanlar yada istemeden doğum yapanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

TARTIŞMA

Ölçek geçerlilik ve güvenilirliğe yönelik yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda doğum sonrası fonksiyonel durum envanteri Türkiye’de geçerli ve güvenilir bulunmuştur.

Araştırmanın iç tutarlılık güvenilirlik sonuçları incelendiğinde; Cronbach’s Alpha katsayılarına göre; maddelerin birbiri ile iyi ilişki gösterdiği, birbiriyle tutarlı olduğu ve aynı özelliği sorgulayan maddelerden oluştuğu belirlenmiştir. Amerikalı kadınlar üzerinde yapılan çalışma bulguları incelendiğinde; Cronbach’s Alpha katsayısı, ev içi faaliyetlerde 0.64, sosyal ve toplumsal faaliyetlerde

0.67, bebek bakım sorumluluklarında 0.92, özbakım faaliyetlerinde 0.56, mesleki faaliyetler 0.98, Toplam IFSAC katsayısı ise 0.76 olarak bulunmuştur (5). Avusturalya’lı kadınlar üzerinde yapılan geçerlilik güvenilirlik çalışmasında ise özbakım faaliyetleri ve mesleki faaliyetler alt ölçeği hariç diğer ölçekler güvenilir bulunmuştur (7). Türk toplumunda çocuk sahibi olmak hala önemli bir olgudur. Bu nedenle kadınlar doğum sonrası dönemi olağan karşılamakta ve doğum sonrası adaptasyon problemleri ile daha az karşılaşmaktadır. Kültürel ve sosyal farklılıklar olmasına rağmen, Türkiye ve Amerika’da yapılan çalışmaların sonuçlarının benzer olması, bu ölçeğin her iki toplumda da aynı amaçla kullanılabileceğini göstermektedir.

Madde – alt ölçekler arasındaki ortalama korelasyon öz bakım aktiviteleri alt ölçeğinde 0.28’den ev içi faaliyetler alt ölçeğinde 0.54’e kadar uzanmaktadır. Fawcett ve arkadaşlarının çalışmasında madde – ölçek arası korelasyon puanları 0,51 ile 0,78 olarak belirlenmiştir (5).

Her bir alt ölçeğin - toplam IFSAC’la uyumuna bakıldığında, puanlar arasındaki korelasyon özbakım faaliyetleri alt ölçeğinde 0.22 iken, sosyal ve toplumsal faaliyetler alt ölçeğinde $r=0.79$ olarak bulunmuştur. Özbakım faaliyetleri dışında diğer alt ölçekler ile toplam IFSAC arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Fawcett ve arkadaşlarının çalışmasında ölçek – toplam IFSAC puanları arası ise 0,23 dan 0,89 ölçüleri arasında bulunmuştur (5). Özbakım faaliyetlerinde, ortalama korelasyon oranlarının düşük olması, Türk kadınların doğum sonrası ilk haftalarda özellikle özbakım ile ilgili aktivitelerini yerine getirmede isteksiz davrandıklarını, diğer dört aktivite (bebek bakımı, sosyal ve toplumsal, ev içi faaliyetleri üzerine) daha fazla yoğunlaştıklarını düşündürmektedir.

Test-tekrar test güvenilirliği toplam IFSAC puanı için 0.99 olarak belirlenmiştir. Fawcett ve arkadaşlarının çalışmasında da toplam IFSAC için test-tekrar test güvenilirliği 0.86 olarak bulunmuştur (5). Her iki sonuç da soruların kadınlar tarafından doğru algılandığını göstermektedir.

Doğum sonrası fonksiyonel durum envanterinin alt ölçek korelasyonları incelendiğinde; ev içi faaliyet puanı arttıkça, sosyal ve toplumsal faaliyet puanının da arttığı belirlenmiştir. Her iki ölçekteki çakışma, ebeveynlik rolünün ötesine geçmeye önem verilmesi şeklinde açıklanabilir. Aynı şekilde ev içi faaliyetler ile bebek bakım sorumlulukları arasındaki ilişki de anlamlı bulunmuştur. Ev içi faaliyetler ile bebek bakım sorumlulukları arasında bir miktar çakışma beklenebilir. Çünkü bu alt gruplarda aslında göreve yönelik sorular

bulunmaktadır. Fawcett ve arkadaşlarının araştırma sonuçları da bu bulguları desteklemektedir. Ayrıca sosyal ve toplumsal faaliyet puanı arttıkça, mesleki faaliyet puanı anlamlı şekilde artmaktadır. Sonuçlar literatürle uyum göstermektedir (5).

Tulman ve arkadaşlarının araştırmasına benzer şekilde (17), eğitim durumu ile fonksiyonel durum arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

Dört yıl ve üstü evlilik süresinde olan kadınların bebek bakım sorumlulukları puanı, yüksek bulunmuştur. Evlilik süresi arttıkça eşlerin paylaşımlarının arttığı ve bunun bebek bakımına olumlu yönde etki yaptığı düşünülmektedir.

Yüksek yerleşim bölgesinde yaşayan kadınların, ev içi faaliyetler, sosyal ve toplumsal faaliyetler ve toplam İSFAC'daki puan ortalamaları, düşük ve orta yerleşim bölgesinde yaşayan kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Yüksek yerleşim bölgesinde yaşayan kadınların eğitim seviyeleri ve gelir düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülürse, doğum sonrası fonksiyonel durumlarının daha iyi olması şaşırtıcı değildir.

Kadınların doğum sonrası içinde buldukları haftalara göre doğum sonrası fonksiyonel durum puan ortalamaları incelendiğinde; doğum sonrası içinde bulunulan hafta sayısı arttıkça kadınların toplam fonksiyonel durumlarında da artış belirlenmiştir. Tulman ve arkadaşları araştırmalarında, kadınların doğum sonrası 3.hafta, 6.hafta, 3. ay ve 6. aydaki fonksiyonel değişikliklerini incelemişler, 3. aya kadar fonksiyonel durumda anlamlı değişiklikler belirlemişlerdir. Üç ve altı ay arasında ise anlamlı değişiklik bulunmamıştır (17). McVeigh'in doğum sonrası 6 hafta ile 6 ay arasındaki kadınlarda yaptığı araştırmada ise fonksiyonel durum puanları aylar ilerledikçe anlamlı derecede artış göstermiştir (18). Bu sonuçlar doğum sonrası fonksiyonel iyileşmenin, fizyolojik iyileşmenin aksine 6 haftadan daha uzun süreceğini göstermektedir.

İki kez ve daha fazla canlı doğum yapan kadınların, ilk kez canlı doğum yapan kadınlara oranla bebek bakım sorumlulukları puan ortalamaları yüksek bulunmuştur. Literatürde, ilk kez gebe olanların, birden fazla gebelik geçirenlere göre daha fazla prenatal klinikleri kullandığı ama anksiyete ve depresyon oranlarının arttığı belirtilmiştir (18). Bir başka çalışmada ise, doğum sonrası 6 hafta ile 6.ayda anksiyete olan kadınlarda toplam ISFAC, sosyal ve toplumsal faaliyetler ve öz bakım faaliyetlerinde fonksiyonel durumu olumsuz yönde etkilendiği belirlenmiştir (19). Anneliğe geçiş sürecinde bebek bakım sorumlulukları, özgürlüğün kısıtlanması, yorgunluk

ve bazı sosyal ve psikolojik izolasyonla sonuçlanır. Bu da bebek bakım sorumluluklarını önemli ölçüde etkileyebilir (1,18-25). Tulman ve arkadaşları ise gebelik ve doğum sayısının artması ile sosyal ve toplumsal, özbakım faaliyetlerinde fonksiyonel durumun düzeyinde artış belirlemişlerdir (17). Araştırma bulgularında sadece bebek bakım aktiviteleri puanının yüksek olması, annelerin doğum sonrası erken dönemde çocuk merkezli yaşamayı tercih etmelerinden kaynaklanabilir.

Bebek bakımında destek alan kadınların bebek bakım sorumlulukları puanı, almanlara göre daha düşük bulunmuştur. Güçlü sosyal destek ağı, aile içinden veya dışından destek anneliğe adaptasyonu olumlu şekilde etkilemektedir (22, 26). Bu da bebek ve annenin iyi oluşlarını olumlu yönde etkilemektedir (20). McVeigh çalışmasında doğum sonrası 6.hafta, 3.ay ve 6. ayda sosyal destek alanların ev içi aktiviteler, sosyal ve toplumsal aktiviteler ve özbakım aktivitelerinin anlamlı şekilde yükseldiğini belirlemiştir. Doğum sonrası 6. haftada bebek bakım sorumlulukları ile destekten memnuniyet arasındaki ilişkinin de anlamlı olduğu belirlenmiştir (22). Araştırmamızdaki kadınlardan bebek bakımında destek alanların fonksiyonel durum puanlarının düşük olmasının nedeni, kendi yapacakları işlerin destek verenler tarafından yapılmasından (bebeğin banyosu gibi) kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ev işlerinde yardım alan kadınların ev içi faaliyetler, toplam İFSAC ve bebek bakım sorumlulukları puanları, almanlara göre düşük bulunmuştur. Sosyal destek, genellikle stres altındaki yada güç durumdaki bireye çevresindeki insanlar (eş, aile, arkadaş) tarafından sağlanan yardım olarak kabul edilir. Sosyal kaynakların kişiye farklı tipte yararlar sağladığı belirlenmiştir. Bunlardan bir tanesi de araç desteğidir (ev işlerine yardım gibi). Bu sosyal destek sistemleri kişilerin yeni durumlarına uyumunu kolaylaştırmaktadır (26,27). Araştırmadaki kadınlara bu anlamda yardım eden kişiler, onların yapmaları gereken işleri yaparak sorumlulukları üzerlerine almışlardır. Bu da kadınların fonksiyonel durum puanlarının düşmesine neden olmuştur.

Bebeklerini anne sütü ile besleyen kadınların, bebeklerini biberon veya karışık şekilde besleyen kadınlara göre fonksiyonel durum puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Anne sütünün hazır bir besin olması ve emzirmenin anne bebek etkileşimini arttırması bebeklerini anne sütü ile besleyen kadınların bebek bakım ile ilgili fonksiyonel durumlarını olumlu yönde etkilemektedir.

Gebeliklerini planlamış kadınların, sosyal ve toplumsal faaliyetler puanları ve toplam IFSAC puanları, gebeliklerini planlamamış kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Anneliğe uyum, gebelikle birlikte başlayıp, ilerleyen aylarda gittikçe artar (20). Kendisini gebeliğe maddi ve manevi olarak hazırlamış kadınların istedikleri zaman gebeliklerini yaşamaları, doğal olarak doğum sonu fonksiyonel durumlarını olumlu yönde etkilemektedir.

ÖNERİLER

Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında uygulanan en önemli prosedürlerden birincisi dil geçerliliğine yönelik çalışmalardır. Farklı kişiler tarafından yabancı dilden Türkçeye çevrilen metnin, Türkçe dil ve anlam uygunluğunu belirlenip, kavram açısından eşdeğerliliğinin değerlendirilmesi önemle üzerinde durulması gereken bir diğer prosedürdür. Bu aşamadan sonra Türkçeye çevrilen ölçek geri çeviri yöntemi kullanılarak, hem ana diline hemde yabancı dile hakim kişiler tarafından tekrar ölçeğin orijinal diline geri çevrilmeli ve oluşturulan ortak ölçek, orijinal ölçeği geliştiren yazara gönderilip, uygulanabilirliği konusunda izin alınmalıdır. Bu aşamadan sonra toplanan verilerin değerlendirilmesinde ise iç tutarlılık güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği ve yapı geçerliliğine yönelik analizler yapılmalıdır.

Türk toplumunda geçerli ve güvenilir bulunan IFSAC'ın, ebe-hemşire ve diğer sağlık personelleri tarafından, işlerine geri dönmüş çok sayıda kadına ulaşılmasını sağlayacağı için, doğum sonrası 3 ve 6. ve 12. aylarda uygulanması, çalışmanın vajinal ve sezeryan doğum yapmış kadınlarda tekrarlanmasının doğum sonrası fonksiyonel durumun farklı açılardan tanımlanmasını mümkün kılacaktır.

Ülkemizde doğum sonrası fonksiyonel durumun tanımlanması ve fonksiyonel durumu etkileyen faktörlerin belirlenmesi, kadınlara bütüncül yaklaşımla bakım verilmesine ve doğum sonrası döneme adaptasyonlarına olanak sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Gjerdingen DK, Chaloner K. Mothers' experience with household roles and social support during the first postpartum years. *Women Health*. 1994; 21(4): 54-74.
- Herbert P. Support of first-time mothers in three months after birth. *Nursing Times*, 1998; 90(24): 36-37.
- Hodnett ED. Nursing support of the laboring woman, *JOGNN*. 1996;25(3): 257-64.
- Fichardt AE, Van Wyk NC, Weich M. The needs of postpartum women. *Curationis*. 1994; 17(1): 15-21.
- Fawcett J, Tulman L, Myers ST. Development of the inventory of functional status after childbirth. *Journal of Nurse-Midwifery*. 1988; 33(6): 252-260.
- Fawcett J, Tulman L. Recovery from childbirth: looking back 6 months after delivery, *Health Care Women Int*. 1991; 12(3): 341-50.
- McVeigh C, Chaboyer W. Reability and validity of inventory of functional status after childbirth when used in Australian population. *Nursing and Health Sciences*. 2002; 31: 1-5.
- Fawcett J, Tulman L. Building a programme of research from the Roy adaptation model of nursing. *Journal of Advanced Nursing*. 1990; 15:720-723.
- Beji NK, Coşkun A, Yıldırım G. Doğum olayının kadının fonksiyonel durumu üzerine etkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2003;1: 23-29.
- Beck CT. A Review of research instruments for use during the postpartum period. *MCN*. 1998; 23(5): 255-261.
- Cohen J. *Statistical Power Analysis for The Behavioral Sciences*, 2nd Ed, Lawrence Erlbaum Associates. 1988, Hillsdale, Newjersey.
- Aksayan S, Gözüm S. Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber: ölçek uyarlama aşamaları ve dil uyarlaması. *Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2002; 4(1): 9-14.
- Aksayan S, Gözüm S. Kültürler arası ölçek uyarlaması için rehber: psikometrik özellikler ve kültürlerarası karşılaştırma. *Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2003; 1: 3-14.
- Tezbaşaran AA. *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Klavuzu*, 1. Baskı, Türk Psikologlar Derneği Yayını, 1996, Ankara, 45-51.
- Akgül A. *Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri "SPSS Uygulamaları"*, Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası, 1997, Ankara.
- Aksakoğlu G. *Sağlıkta Araştırma Teknikleri ve Analiz Yöntemleri*, D.E.Ü Rektörlük Matbaası, 2001, İzmir.
- Tulman L, Fawcett J, Groblewski L, Silverman L. Changes in functional status after childbirth. *Nursing Research*. 1990; 39 (2): 70-75.
- McVeigh C. Functional status after childbirth: a comparison of Australian women from english and non-english speaking backraunds. *ACMI Journal*. 1997; 15-21.
- McVeigh C. Anxiety and functional status after childbirth. *ACMI Journal*. 2000; 14-18.
- McVeigh C, Smith M. A comparison of adult and teenage mother's self-esteem and satisfaction with social support. *Midwifery*. 2000; 16: 269-276.
- McVeigh C. Motherhood experiences from the perspective of first time mothers. 1997; 6(4): 335-348.
- McVeigh C. Satisfaction with Social Support and Functional Status After Childbirth. *MCN*. 2002; (25)1: 25-30.
- McVeigh C. Anxiety and functional status after childbirth. *ACMI Journal*. 2000; 14-18.

TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 2007: 6 (3)

24. McVeigh C. Functional status after fatherhood, an Australian study. JOGNN. 2001, (31) 1, 32-38.
25. McVeigh C. An Australian study of functional status after childbirth. Midwifery. 1997; 13: 172-178.
26. Öztürk H, Şirin A. Doğum yapan annelerde algılanan sosyal destek faktörlerinin ve buna etki eden faktörlerin incelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi. 2000; 16 (2-3):, 31-40.
27. Büyükkoca M. Algılanan Sosyal Destek ile Doğum sonrası Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İzmir.